

Глава 10.

- Благодаря на Господ Бог, че се отървахме от оня дявол – дни наред не престава да повтаря госпожа Патриша. – Сега сме сами, аз и моят Дундьо – бързо се спуска и го целува, независимо дали са сами или има някой друг, а след това добавя: – Нали така, хъни? Бог ми е свидетел, ще се грижи за теб твоята женичка...

Точно по това време Александър пише последните глави на романа, вдъхновен от богатството на живота на господин Джо. Тъй като романът е на сръбски език, още от самото начало е осъден на малък тираж и по-тесен кръг читатели, понеже Александър не може да го напише и издаде на английски езика, затова предлага на Джо да подпомогне книгата в размер разходите по отпечатването, което прецени на около пет хиляди долара. Джо не взема отношение месеци наред, но след появата на госпожа Патриша и с нейно съгласие прие да откупи двеста и петдесет книги на цена двадесет долара всяка, което е размерът на предполагаемите разходи, за които говори господин Александър.

При настъпилата домашна тишина идва ред на четене на ръкописа, който писателят донася, щом завърши някоя глава, но Джо още тогава едва може да чете дори кратки вестникарски статии, а госпожа Патриша не може да му помага, защото постоянно е нервозна, както казва, като се оплаква от присъствието на Боро. В романа, както е било и в живота, младият влюбен Джо нарича своята Мери женичка, а тъй като Патриша „желае“ по всичко да прилича на първата му съпруга, настоява от него да ѝ говори галбовно, да я нарича „женичка“.

- Хъни, нали е хубава твоята „женичка“? – казва му тя всеки път, когато допълва с нещо тоалета си, променя фризурата си или лака за нокти и задължително сяда срещу него, за да може той добре да вижда нейните колене и „дълбочините“ ѝ.

В рамките на един месец след заминаването на Бора Патриша преобръща всичко в къщата, сменя спалнята, мебелите..., сменя и помещението за хол:

- Знаеш ли, хъни, ние се обичаме, искаме да имаме свой живот... – а Джо се усмихва на всичко това и се наслаждава на вниманието, което му е липсвало.

Идва редът и на другата част от къщата, апартамента, който дават под наем. Изхвърля заварените наематели. Тъй като живеят тук от десетина години и са се сприятелили с Джо, отначало са изненадани, искат да разговарят с него, а след като за това не им е дадена възможност, разочаровани си събират багажа и се изнасят.

- Защо ги буташ, те са добри? – още след първата атака срещу тях ще каже Джо.

- Държат се прекалено свободно и знаят прекалено много за нас. Не искам никой да ми се намесва в новия живот. Нали така, хъни? Ние искаме да си имаме свой и само свой живот. Не ни ли е хубаво? Виж го, колко ми е хубав, моят малък Дундьо...

Тя пуска в апартамента като наемателка една стара дама, но и нея изгонва при първа възможност, с обяснение, че и тя се опитвала да научи прекалено много. Джо не може да вникне в истинските причини на нейните действия, но не прави това на въпрос.

От деня, в който тя влиза в живота на Джо, започва да охлажда отношенията с всички семейни приятели и познати. След половин година техният дом не се посещава вече от никой от старите приятели и познати, които дори не се и обаждат по телефона, с изключение на двама от тях – писателят Александър и брокера Майкъл. Но къщата все

по-често се посещава от непознати на Джо лица, приятели и роднини на Патриша, както ги представя тя.

И с Александър и Майкъл има уреждане на малки сметки, но те са единствените от предишните познати, с които не настоява за раздяла, както нарича обидите и разгонването на семейните приятели.

От десетилетия брокер на Джо е Майкъл, който води и знае цялата му финансова история и значително влияе върху качеството на неговите ценни книжа. Патриша иска прекалено бързо да навлезе във всичко това, настоява Майкъл да ѝ направи инвентарен списък по лотове, но по навик той желае да прави това изключително със съгласието и в присъствието на Джо. Джо все още има сила да подкрепя това, а тя изразява яд и към двамата. Все пак, все още не се решава да го отстрани, все още не е овладяла материята на сложните за нея ценни книжа.

С господин Александър започва престрелка по съвсем друга причина. След като изчита около осемдесет процента от ръкописа на романа за Джо, започва прекалено много да се намесва, да настоява за промяна на съдържанието и особено настоява в рамките на романа да се намери място и за нея. Писателят от самото начало замисля романа да завърши със смъртта на съпругата Мери, понеже на човек след осемдесетата му година не може и да му се случи нещо, което да вдъхнови писателя, и затова, като се мотивира по този начин, отказва да направи това.

Във всеки следващ разговор тя повишава степента на настояването да ѝ се намери място в романа.

- Книгата замислих преди твоето появяване, госпожо Патриша, историята завършва с връхлитането на болестите върху старците, госпожа Мери, а след това и господин Джо. Аз нямам вдъхновение да пиша за красотите на живота, който стремглаво си отива. За теб тук няма място, това трябва да ти е ясно! – Александър е последователен и категоричен.

- Знам, господин Александър, но ние плащаме тази книга, тя е наша... – и тя остава последователна.

- Уважаема госпожо Патриша, запомни това, което ще ти кажа. Книгата ще бъде написана както е и замислена, ще бъде и издадена в срока, в който съм обещал, без оглед на финансовите обстоятелства. И особено добре запомни това, книгата пиша аз, аз съм авторът, и книгата е моя. А дали ще спазите договора, наистина, устен е, да откупите двеста и петдесет книги, това е въпрос на твоя морал. Напомням ти, лично на твоя, и моите отношения с Джо заради това няма да се променят. Ще преживея и без откупуването и с откупуването, но не бих могъл да преживея, ако напиша роман по твоя диктат...

Трудно се примирява с това, че я няма в книгата, макар и периферно да е спомената, и няма да прости на Александър за това, но все още няма да го прогони от къщата, както направи с всички останали, защото той още ѝ трябва като човек, който работи в църквата и чрез който има намерение да осъществи някои от своите цели.

Независимо от упоритите опити, новата съпруга не може да отклони Джо от църквата, схваща, че няма да може да направи това, а църквата за нея е опасен противник, един от наследниците от завещанието, който завежда дело срещу нея и техния брак. Това дело може да разруши основите на нейния строеж, затова Александър е много скъпоценен за нея като единствен мост към враждебно настроените църковни хора, както ги възприема тя. Успява да заведе Джо при адвокат и да подпише ново завещание, според което главният наследник е тя. По предишното завещание Боро наследява половината, в новото е елиминиран. Изключени са и тримата бивши приятели. Високият процент на църквата е сведен само до единия от двата апартамента на къщата, но именно заради това е бясна, защото стойността на поделената къща пада драстично.

- На каква църква... – напада тя Джо и го разплаква.

- Това е мое задължение, което съм наследил и не мога да не го спазя – защитава се той и трие сълзите си. С Джо са свързани прекалено много открити въпроси, тя все по-трудно ги преодолява, но не се примирява, и в тази суматоха се появява една нова негова особеност, ако не и болест, много лесно се разплаква.

- Жал ми е за Джо, заради неправдата, която му на-нася църквата. Нали така, хъни? – при всеки контакт с господин Александър, а това е почти всеки ден, госпожа Патриша започва тази история, спуска се да целуне своя Дундьо, и продължава: – И ти, Александре, можеш да помогнеш.

- Как бих могъл да помогна? Аз съм само обикновен чистач там – протестира Александър.

- Знам, но там държат на теб, управата, секретарят, а дори и епископът никога не е минал покрай теб, без да се спре и поразговаря с теб – продължава тя.

Господин Александър в този случай престава да говори за това, но е подбуден да размисли как по ефикасен начин да внесе в църковните кръгове истината за чистотата на душата на Джо, нещастieto, че хората не го разбират, и истината, че много добре е обгрижван в дома си, че е зависим човек... Той прави това при всеки удобен случай, такава има всекидневно, а той умее да ги използва, знае кои личности създават общественото мнение, затова въздейства върху тях, така че скоро Джо става все по-щастлив, вече от него не извърщат масово глави, а някои от старите му приятели вече се ръкуват с него, като целенасочено заобикалят ръката на госпожа Патриша.

В дома на брачната двойка Зорич най-накрая протръгва, Джо от неделя до неделя ще повтаря и си спомня имената на всички онези, които му се обаждат или му подават ръка, и живее за една ръка повече, която приятелски ще се протегне още на следващата неделя, вече мисли и за масата, на която ще седне и приятелите, които е

възможно да се присъединят към него. Патриша е доволна, заради успокояването на Джо, който преди това изобщо не ѝ дава мира. Тя преценява, че най-накрая е постигнала планираната начална позиция, от която да започне своите действия за вкарване на Джо в паяжината на агенцията и дружеството.

За три седмици се изреждат на гости брачните двойки Елизабет & Дуайт, Ен & Марк, Маргарет & Джек и Барбара & Том, както и госпожите Роза и Мици, всички поотделно, а накрая тя прави и първото парти в този състав. Господата Майкъл и Александър тя държи извън това. Тя е много доволна, успява и да поддържа Джо в добро настроение, представя му новите познанства през илюзиите, които освежават и правят по-красив живота.

Именно по времето, когато госпожа Патриша мисли, че е постигнала главните цели, особено онази с притъпяване на църковното острие, и след узнаването на факта, за който още отпреди упорито я убеждава господин Александър, че църквата не участва, а камо ли да е завела делото за развода, върху брачната двойка Джо & Патриша ще се стовари огън небесен.

Човекът, който последователно работи за Боро и още по-упорито срещу Джо, е Джордж. Той наистина прави много за Боро. Още преди това му издейства здравно осигуряване и безплатна операция, която струва около деветдесет хиляди долара. Отзовава се на всички молби на Боро, когато му е необходим преводач, той го откарва до летището и изпраща, когато заминава за Сърбия. Той поема и ангажимента да представлява интересите на Боро в Америка, и той се държи като негов представител, той подава исквата молба за унищожаване на брака и нова исква молба – за обявяване на новото завещание за недействително.

Когато Джордж кара Боро на летището, още не изминал и една миля, ще попита:

- С колко пари те изпрати брат ти?

- Вярвай ми, не знам, мой добри Джордж – отвръща Боро и добавя. – Преди да вляза в автомобила ми тикна в джоба този плик. И тъкмо се каня да го отворя – от джоба си вади бял големичък плик, откъсва ръба, вади банкнотите и пред Джордж като свидетел преброява хиляда долара.

- Пу! Не го е срам! – смаяният Джордж плюе по посока на волана.

- Измами ме, братко мили, измами ме родният ми брат... „Леката жена“ не е дала... – на Джордж е мъчно да гледа болния Боро, който плаче като незащитено момченце.

- Кучи син, и той е като оная – добавя Джордж.

- Какво да правя, братко? Оставих си тук здравето! Срам ме е да съм с празни ръце след четири години... Кой ще ме приеме такъв и без пари? Помагай, мили Джордж! – говори и неудържимо плаче докрай отхвърленият и изменен наранен брат.

- Връщаме се! – извиква Джордж: – Няма да ходиш в Сърбия, няма, аз не давам... Ще получиш всичките сто хиляди или мен няма да ме има... – гърми гласът на Джордж, а той забавя автомобила и търси място за обратен завой.

- Недей, братко, недей! Карай ме, аз повече в онази къща не бих могъл да вляза, гади ми се и от мисълта за това... – Боро не престава да рони сълзи: – Когато се появя пред онази проклета врата, в същия миг ще получа още един инфаркт... Карай ме на летището, мили братко! – вайка се той, с колкото му глас държи.

- Добре, ще направя така, каквато е волята ти, макар че бих искал да не го правя – още малко и Джордж ще пророни сълза.

- Карай ме, но не ме забравяй – през плач заеква Боро: – Кажи на епископа за моето най-ново нещастие, кажи, че Джо не удържа на обещанието си, което даде на него, измами и мен, и него. Чрез съд го принудете да ми

даде моите пари, прогонете държанката, аз съм ограбен човек...

- Ще го направя, приятелю Боро, ще го направя, ще го принудя да даде всеки твой долар, да не се казвам Джордж – с тези думи завършва разговорът, а до летището ще мълчат, Джордж – обзет от бяс, а Боро не преставащ да хлипа и плаче.

От всички страни се стоварват потоци от обвинения и заплахи, този път насочени повече срещу Джо, отколкото срещу Патриша, защото от нея не се и очаква нещо по-добро. Скъсани са и най-тънките нишки, свързващи го с всички познати, продължават телефонните обаждания с обвинения, има дори и такива, които не познават нито Джо, нито Боро, просто се обаждат, за да осъдят постъпката. Връзката с външния свят се свежда до един индивид, господин Александър, който именно тогава, в църковните среди, твърдо и ясно застава на страната на Джо. Заради това има все повече неприятности, но той е и по-предприемчив.

Интелектуалците, които бягат от войните, но са по-възрастни хора и не знаят английски език, след заселването си в Америка преживяват всякакви видове спадове, а преди всичко екзистенциален – материален. По никакъв начин не могат да работят онова, за което са учили – интелектуални дейности, не са способни да вършат физическа работа и не са в състояние да изкарат и за най-основните жизнени потребности – храна и сън. Но все пак, всички започват американския живот с физическа работа и надежда, че ще започнат работа по своята специалност, а в това отношение почти никой не успява, но техният житейски и трудов опит все пак изплува на повърхността и повечето от тях накрая си намират средно платена работа, професия, която не изисква сериозни физически усилия. И във всички по-късни фази от значение е първата работа, с която е започнал, защото в Америка всички кандидатствания за

работа се свеждат до препоръки от предишните работодатели. Пътят на Александър по нищо не се различава, и макар с висше образование и богат трудов опит, намирането на работата по почитването на църковните помещения приема като дар божи и трябва постоянно да се бори за нея, понеже, обективно погледнато, около църквата има много хора, които се конкурират за тази работа. Църквата, по не съвсем ясни причини, често сменя работниците на тези работни места и реално е да се очаква, че и смяната на Александър в някой момент ще дойде на дневен ред. Той се опасява от уволнение, а когато това започва да се подготвя, той усеща това в началото, убеждава се, че някои от хората, свързани с църквата, му правят сечено. Затова повишава степента на почитване, но точно по времето, когато е най-чисто и когато всички помещения са по-чисти, отколкото когато и да било от съществуването на църквата до момента, както казват обективните наблюдатели, точно тогава започва да получава забележки, от общ характер, в които се казва, че управата не е доволна от неговата работа.

В началото само отец Атанасие не го приема радушно, всички останали са благосклонни към него и след една година с повечето се сприятелява. А грешките, които Александър допуска на работа, допуска именно в сферата на своята работа – в църквата, а не в останалите многобройни помещения на църковната община.

„Александр, моля те, почисти кърпета (carpet) в църквата – отец Атанасие (father Atanasie)“ Една събота, когато не е ден за почитване на църквата, Александър намира това съобщение на таблото за обяви в кухнята. Тъй като преди това вече е видял, че в църквата има известна активност, след като всички напускат църквата, в съответствие с практиката, която иначе има, отива в храма и проверява чистотата. Има незначителна по обем работа, извършва я и се връща в училището, там да довърши за-

почнатата работа, а след връщането си заварва това съобщение.

Александър не знае какво означава английската дума карпет (carpet). Събота е, за другите е неработен ден и няма кого да попита. Мисли си, че става дума за един от десетките предмети в олтара, на които иначе не знае наименованията и на сръбски език, затова се запътва към олтара, тъй като там няма нищо непочистено, отново проверява залата на църквата, но там не намира непочистения предмет от съобщението. Едва когато се завръща вкъщи и поглежда в речника, узнава, че думата карпет означава килим.

Припомня си всички килими в църквата и остава с убеждението, че всички са чисти и са такива, каквито ги е оставил след почистването им в четвъртък. Обаче, когато в понеделник идва на работа и бърза да прегледа църквата, е изненадан, чуди се на самия себе си как е могъл да не види толкова боклук на килима в частта на пода под предпоследната църковна пейка.

Очаква и е готов да получи думи на укор, но до това не се стига, а ето сега, толкова месеци по-късно, идва обвинение, изложено с нечист език.

- Казах му веднъж да почисти карпета и не поиска да се подчини – отец Атанасие се оплаква пред шефа на Александър.

Друг случай става в началото, след като Александър постъпва на работа. На двора среща отец Атанасие и след като си разменят поздравии, отецът казва на Александър да отиде в църквата и да източии водата от купела за кръщение.

Александър познава само малки и бедни църквички, в първия момент е очарован от църквата света Троица и нейния разкош, където за пръв път вижда доста нови предмети. И купела спада към онези, които го впечатляват.

След като се разделят с отца, той продължава към църквата и се запътва към купела с цел да източии водата и

евентуално да го почисти. Изненадва се не малко, когато намира купела празен. Първата му мисъл е, че това не е купел, както си е мислел дотогава.

Запътва се към друг съд с вода, естествено, знае и за него, за разлика от първия този може да се мести, затова заключава, че щом онова не е, то това трябва да е купелът. С усилие повдига съда с двадесетина литра вода, изнася го зад църквата и го излива на тревата. Отива да го измие и тогава забелязва, че върху него е гравирани надпис „HOLY WATER“. Знае, че думата „water“ означава вода, а другата дума по смисъл се досеща и правилно предполага, че е излял СВЕТЕНАТА ВОДА.

Александър и за светената вода не знае много, знае, че се свети веднъж годишно и че вярващите я пият за добро здраве. Не го е толкова страх от последиците, колкото му е неприятно заради оскверняване на светинята. Наистина се притеснява и започва да размишлява за неприятностите, които може да има и свещеника на църквата. В този момент минава директорът на църковното училище господин Макариос, който е добър и общителен човек. Александър го моли да влезе в църквата и да му покаже кое е купелът. За миг всичко става ясно.

- Макариос че не си ръкоположен, ти си завършил училище за свещеници, би ли могъл да помогнеш отново да осветим вода? – пита Александър с не много чисти мисли.

- Не, това може да направи само ръкоположен свещеник – без да се колебае, отвръща Макариос, малко размисля и добавя: – Виждам, че ти е тежко, но знам, че си направил това от незнание и затова не се бой.

- Може ли да се донесе малко светена вода от друга църква и да се смеси? – пита Александър, почти готов да тръгне веднага. – Светена вода трябва всеки ден – добавя той.

- Може, но не бих те съветвал. Трябва да се каже на отец Атанасие – директорът изцяло подкрепя такова решение.

Макар и уведомен за случая, отец Атанасие не свети вода, съдът стои празен. Александър е научил вече всичко за свойствата и ролята на светената вода и поради това се притеснява все повече.

Светената вода стои в църквата една година, тя е светена и не може да се развали, затова хората вземат от нея и я пият като лек. Когато някой вярващ се приближи до празния съд, чувства на неудобство и срам обземат Александър.

Едва след около половин година поп Атанасие ще свети вода, а толкова чакане говори на Александър за неблагоприятност към него. Но все пак, и за този грях не го порицават.

Трета случка с Александър на работа ще стане непосредствено след изливането на светената вода. Още при първото почистване на църковните помещения забелязва сериозния проблем с почистването на килимите от капчиците восък от свещите, восъчните петна от капане и наслявяване с десетилетия доминират над останалото замърсяване на всички постелки. Интелектуалецът не може да устои на предизвикателството и не престава да мисли за възможно техническо решение за отстраняване на тези восъчни петна. Дори посещава десетина църкви в района на Лос Анджелис с цел да види как се справят там с това. Изненадан е от откритието, че никой не е намерил приемливо решение – при всички постелките са замърсени по един и същ начин. Някои твърдят, че петната могат да се почистват чрез гладене по специален начин. Александър пробва това и още от първия опит установява, че тънките платове могат да се почистват от восъка чрез гладене, но при по-дебелите восъкът се топи и прониква по-дълбоко в мокетите и килимите. Когато открива правилното решение,

дълго се смее, защото още веднъж се оказва, че всички дълго търсени решения за големи проблеми, винаги са прости решения. Това се оказва много просто – чрез нагриване със сушуар се разтапя восъчното петно, като същевременно се нагрива и порьозна хартия или гъба до него, с която разтопеният восък просто се попива. За един ден отстранява всички восъчни петна, появили се някога в църковните помещения. Това почистване очевидно подобрява общото впечатление за чистотата на църковните помещения. А тъй като това става по времето, когато Александър е порицаван затова че не поддържа чистота, той бърза да отиде при поп Атанасие, за да го уведоми за това – да се похвали. Божият слуга дори не го удостоява с поглед, а подмята:

- И трябва да чистиш. Църквата е мръсна! – изговаря това ядосано и понечва да се отдалечи.

- Онова, което е мое задължение да чистя е много чисто – отвръща Александър и добавя: – Моля ви, отче, покажете ми поне едно нещо, което не е чисто, а е мое задължение – Александър за пръв път възразява на някого, свързан с църквата.

- Не, ще го покажа първо на шефа ти! – грубо отвръща протоиерей Атанасие и тръгва.

Александър отива в църквата с намерение допълнително да я прегледа с цел още веднъж да се увери в реалното състояние на чистотата, но дори и след педантичното оглеждане на всички детайли на църквата, остава с убеждението, че неговата част на задължението наистина е изпълнена по най-добрия начин, затова приема порицанието като още едно потвърждение за неблагоприятното отношение на свещеника към него.

Непосредствено след тази случка ще бъде събран персоналът отговорен за почистването на църквата, предвождан от шефа си и от отец Атанасие, показват им непочистени места, порицани са всички заедно, понеже

църквата трябва да бъде чиста и всички трябва да отговарят общо. Към частта от работата, която е задължение на Александър, няма забележки, а други части от църквата са мръсни.

За един детайл все пак е отговорен – става дума за малка повърхност от автомата за електрическите църковни камбани, с много бутони, а той, от страх да не включи камбаните, никога не почиства праха от нея. А прахът се забелязва. На следващия ден след споменатата инспекция, в осем часа сутринта, щом идва на работа, Александър отива в олтара, за да почисти предната страна на автомата, но продължава да се бои, че ще включи камбаните.

Щом докосва автомата, загърмяват и трите камбани на камбанарията, заехтяват над квартал Сан Сава. Не знае как да ги спре, притеснява се, изтичва пред църквата, за да намери помощ, озърта се и особено към дома на отец Атанасие, който е в непосредствена близост до църквата.

Уплашен, първото, което му идва на ум, е романът на Добрица Чосич, в който картинно е описан звънът на църковните камбани, с който сърбите се призовават за война срещу Австро-Унгария, и си представя как безброй въоръжени хора от Сан Сава започват да се стичат на хълма, пред църквата, отзовавайки се на военния призив. Накрая се сеца за електрическия шалтер, изтичва до него и изключва тока в целия църковен комплекс. Камбанныят звън спира, а той след това очаква да се появи фигурата на отец Атанасие с думите, че го отстраняват от работа.

Персоналът още не е дошъл на работа, отец Атанасие точно тази нощ не е спал в своя дом, а епископът си мисли, че техници по поддръжката поправят камбаните, така че за този камбанен звън никой не говори.

Всички тези случки са станали отдавна и не са причина за рязкото охлаждане на отношението на църковните хора към него, заключава Александър и все повече вярва, че истинската причина е неговото позитивно отношение

към отхвърлената брачна двойка Патриша & Джо и първоначалното нерадушно отношение на отец Атанасие към него. Особено зле настроени са към неговото писане на книга за Джо, убедени, че сюжетът му е от настоящия момент. Александър се сблъсква с такива атаки:

- Твоята работа е да чистиш, а не да драскаш...! – веднъж го провокира Джордж, за когото нищо не е толкова сладко колкото да подценява интелектуалните предизвикателства.

- Аз като пиша „чистя“! – отвръща му Александър и го оставя да разсъждава върху това, което му е казано.

- Чувам, че пишеш книга за моя бивш приятел!? – друг път му подхвърля господин Леонард. – Само да не си ме споменал случайно някъде! – прозвучава като заплаха.

- Да не би ти, господин Леонард, наистина да си мислиш, че за теб изобщо би могла да се пише някаква книга?! – специално на него Александър не иска да му остава дължен.

Колкото повече обвинения се сипят върху Джо, толкова по-упорито Александър разпространява противоположни истории и има значителен успех в това начинание, но и все повече около себе си чувства охлаждане, което се предизвиква от една отговорна група от църковното настоятелство. Тъй като теренът не е достатъчно подготвен за изхвърляне на Александър от работа, отговорните от настоятелството го отлагат до появата на вече обявената книга, тъй като смятат, че съдържанието ѝ ще даде достатъчно поводи за това.

Александър особено държи на един от членовете на църковното настоятелство, господин Матей, който е сериозен, справедлив и ценен във всички групи, високо се котира и пред епископа. Веднъж, при случайна среща, той най-грубо го напада:

- Мислех, че си по-мъдър човек. Изненада ме това колко упорито защитаваш онова, което трябва да се

осъжда. Мисля за случая на Джо и Боро. Не само че заради тази грешка ще изгубиш работата си, ще изгубиш приятелите се, а малцина са онези, които за кратко време са успели да спечелят толкова много приятелства, колкото ти си успял. Мен вече си ме изгубил! – изригва господин Матей и вече се кани да тръгне.

- Приятелите, които ще изгубя заради това, че се водят от лъжи не са и заслужавали моето приятелство – Александър иска със силни думи да задържи вниманието на Матей.

- Тук единствено ти си служиш с лъжи! – вика Матей и продължава: – Единствено ти говориш, че Джо е обезщетил Боро със сто хиляди долара и това е твое твърдение, а всички безспорно знаем, че му е дал само един процент от това. Също от теб излизат лъжливите приказки за непочтено поведение на Боро, а всички знаем, че става дума за наивния и крайно непочтен човек. Ти подкрепяш и онази долнопробна държанка и лешоядка...

- И ти ме изненада – Александър не повишава тон, говори спокойно, така че Матей да не обърне гръб, преди да е чул каквото и да било: – Приемах те за човек на думата и аргументите, а се показваш като човек с изключително общи твърдения. За случая дори нямаш първоначална информация, а вадиш твърди заключения.

- Какво имаш предвид? – Матей проявява интерес.

- Ако искаш да чуеш човека, който всеки ден е в този дом, който знае всичко, като се започне от покойната Мери, та през Боро и Джо до Патриша, трябва да се срещнем на друго място и да поговорим за това.

Срещат се и продължават разговора. Александър започва от началото, разказва за насилственото пристигане на Боро в дома на Джо. Разказва за всички ужаси, които преживява покойната Мери от него, дори и побои. След това започва да говори за един случай, като подчертава, че го разказва за пръв път.

Обадило му се по телефона едно семейство, което Матей не познава, но са добри приятели и с Александър, и с Боро, и помолили Александър веднага да отиде у тях. Александър се отзовал. Още на влизане в дома им видял, че съпрузите са притеснени. Домакинът, без заобикалки, започнал да му разказва за необичайната случка, която им създала тази грижа, защото не знаят как да постъпят. Той и съпругата му си помислили, че най-добре е да се посъветват с господин Александър, който е близко до всичко това, а не желали това да се разпространява. Тогава домакинята продължила да разказва: тъй като този ден заминавала за Белград, предния ден отишла у Джо да си вземе довиждане. Когато станала и си тръгнала, както правела всеки път преди това, забързан и усмихнат се приближил Боро, прошепнал ѝ:

- Ще те изпратя до колата, мила сестро... Как ми се иска да съм на твоето място, да вдъхна нашия въздух, ама виждаш как е, Мери умира, а и Джо е близо... – и като я държал под ръка не преставал да говори, докато не стигнали до гаража, след това той тичешком влязъл и излязъл от него и като ѝ подал едно пакетче, продължил: – Родиха ми се внучета, сестро мила, не съм ги и видял. Направи ми услуга, добра жено, занеси им по две-три шоколадчета, които сложих в това пакетче. Няма да ми откажеш, не дай Боже.

- Нямахте да ти откажа и повече да беше, за приятел поне толкова мога да направя – отвърнала тя, докато влизала в колата.

Сутринта, докато опаковала багажа си, домакинята търсела място къде да сложи пакетчето, което държала в ръка, и изведнъж теглото му ѝ се сторило съмнително, повикала мъжа си и му казала, че това не могат да бъдат само шоколадчета. И мъжът изразил съмнение. Дълго време размишлявали и накрая се разбрали, ще разопаковат пакетчето, ще видят съдържанието и пак ще го опаковат, за-

щото другата страна не може да знае каква е била първоначалната опаковка.

- И ето какво намерихме – казала загрижената домакиня, отишла в стаята и донесла отворена кутия от детски обувки.

Злато!?

И Александър се изненадал, като видял пред себе си петдесетина златни предмети: жълтици, пръстени, огърлици..., всичко на Оттогава през главата му са минали множество мисли и картини, но една е най-ярка, и когато се спомене Боро, тя отново се появява пред очите му. В съдържанието на пакетчето имало и три окървавени зъба със златни коронки.

- Какво да правим? – ще попита домакинята.

- Какво да правим? – вайка се и домакинът.

- С това не мога да мина през митницата! – почти паникьосано добавила тя.

- Ами ето ви решение! – точно в този момент на Александър му проблясва една идея. – Ти, госпожо, заминавай за Белград без пакетчето, а ти, веднага от летището, след като я изпратиш, отиваш при Боро. Поседи малко, а като си тръгваш, подлъжи го да излезе с теб навън. И тогава му кажи, че американските митничари с детектор са отделили от торбата пакетчето и го разопаковали. И кажи, че едва пуснали съпругата ти през границата и че едва са ти върнали пакетчето... И го уплаши, кажи му, че тя е трябвало да каже името на приятеля, чиито „шоколадчета“ носи.

- Александре, истина ли е всичко това, което разказа? – с недоверие пита Матей.

- Това е само първата част на историята за златото – отговаря Александър и продължава: – За случая с Боро щях да проявя някакво разбиране, ако не се случи друго. Трябва да ти кажа, че Боро и сега не знае, че аз знам за това златно пътешествие. Това е важно за разбиране на случката, която

ще последва. Една седмица след връщането на златото, се отбих в дома на Джо, както обикновено, без да се обаждам предварително, и се изненадах от тъгата, която ги беше обзела. Ако Мери не беше там, щях да си помисля, че тъгата е заради смъртта ѝ, тъй като вече беше наближила и ѝ оставаха броени дни. Толкова бяха обсебени от нещо, че нито един от тях не отговори на поздрава ми. Не можах да вникна в причината, затова мълчах. След няколко минути, с насълзени очи, се обади Боро. Просто невероятно е това как този човек е в състояние да заплаче, когато му е необходимо:

- Неволя ни сполетя, брате Александре. Неволя! Ограбени сме!

- Окрали горката Мери. Изглежда в болницата... – с тъжен глас добави Джо.

- Той! Той! Той! – повтаряше госпожа Мери, която беше на границата на разсъдъка, и с пръст сочеше Боро.

- Някакъв санитар, постоянно го споменава... – допълни Боро.

- Вече три дена, всеки ден отиваме в болницата и претърсваме всички кътчета, където е минавала или е можело да мине оттам, но напразно... – Джо говореше повече на себе си.

- А знаете ли какво ми дойде на ум? – почти въодушевено извика Боро, стана от стола, за да бъде по-убедителен, и продължи: – Казват, че болниците имат сейфове за скъпоценности, може би клетата, докато все още е била с целия си, го е потърсила и оставила там за съхранение.

- Може и така да е – съгласи се Джо.

- Да вървим! Веднага в болницата! – предложи Боро, все още въодушевен от идеята. Обърна се към мен и добави: – Ела и ти с нас, ела, братко, помогни...

Познавах всеки накит, който госпожа Мери носеше в последно време, запомних и повечето от пакетчето, затова попитах какви накити е носела, когато е отишла в

болницата, и установих, че всичко това вече е в пакетчето на Боро.

Макар че госпожа Мери вече наистина се разделяше с разсъдъка, все пак по отношение на накитите показваше известен разсъдък и с готовност стана, за да отиде да го търси. Заболя ме от тази игра на Боро, а особено ме засегна неговата покана и аз да се правя на луд с тях. Отказах да отида с тях, не съвсем учтиво.

Те тръгнаха, а аз се борех със себе си, жал ми беше за болната, но пък не можех да се реша и да застана на пътя на Боро, че преди скорошната смърт да внесе още едно безпокойство. Отидоха в болницата.

- Тази история, казваш, знаеш само ти и онази неназована брачна двойка? – Матей е развълнуван от разказа, но продължава да търси доказателства.

- Така разказана я знам само аз. А сега ще ти разкажа и трета история – Александър продължава спокойно: – Нея я знаят много хора, всички роднини на Джо, а може вече да е достигнала и до Боро.

- Как започва?! – на границата на доверието и насмешката го прекъсва господин Матей.

- Третата история няма начало, има само край – отвърща Александър в същия дух. – Една роднина на Боро и Джо от Стария край, която била на гости тук, пренесла пакетчето с „шоколадчетата“ до Белград, но и тя била любопитна и го отворила, та мълчала, колкото една жена може да мълчи, а когато вече не можела да издържи, се разприказвала из Белград. Историята вече е прелетяла през океана, тук вече се раздува.

- А за хилядата долара? – Матей оставя за накрая главния въпрос.

- А, накрая и това?! – усмихва се господин Александър и продължава: – За този очакван въпрос подготвих и достоверно доказателство – казва той и изважда от джоба си фотокопие от документ от една буда-

пещенска банка, удостоверяващ получаването на \$100003,52, изпратени от тукашна банка, с имената на изпращача – Джо, и получателя – дъщерята на Боро от Белград.

- А хилядата долара, за които знаем, че със сигурност съществуват? – Матей има още само този въпрос, но смята, че не може да се пренебрегне.

- Боро в лакомията си е ненаситен – продължава със спокоен глас да говори Александър: – Когато банковият превод беше направен, макар че в джоба си имаше около пет хиляди долара в брой, още веднъж се прояви низостта му, един ден преди заминаване ще се обърне към Джо: „Ами, братко родни, дай ми малко пари в брой за из път, че да мога на децата шоколад да купя...“ – Така се стигнало до онези хиляда долара, които Боро могъл да покаже и да заблуди Джордж, но и да заблуди всички вас – завършва Александър.

След този разговор господин Александър почти няма нужда да защитава Джо, защото това продължават да правят другите, онези, на които се вярва безрезервно.

Джо и Патриша отново имат компания на неделните маси в църковния салон и по всичко личи, че идва време за пълен поврат в тяхна полза. Джо отново става все пощастлив, а госпожа Патриша се рее наоколо и снова на всички страни да разправя, че нейният Джо е на път да проходи...

Имуществото и организацията на църковната община в Сан Сава е на най-високо ниво, каквото е достигнато от сърби и в Стария край, и по света, за това имат заслуга двама-трима способни души от църковното настоятелство, те знаят всичко и действат винаги навреме. Влиянието на чистача Александър не им е ясно и решават да го отстранят превантивно. Господин Александър ги изпреварва и сам напуска. Усмивва му се късметът, скоро успява да си намери нова работа, за каквато мечтае и смята за връх на амби-

ците си в Америка. Назначен е за мениджър на голям жилищен комплекс.